

Om studiofotografi

Här kommer några viktiga saker som du ska tänka på vid studiofotografering. En del är naturlagar andra har mer karaktären av goda råd.

Hårt/mjukt ljus är inte samma sak som kontrastrikt/kontrastlöst ljus

Motsatsparet kontrastrikt/kontrastlöst handlar om hur stor skillnaden är i ljusintensitet mellan motivets belysta och skuggade delar. Det är viktigt att komma ihåg att det här inte handlar om hur stark ljuskällan är. Kontrasten påverkas över huvud taget inte av ljusstyrkan. Det här kanske är den enskilt största tankevurpan som har med ljusmätning och fotografi. Så jag säger det en gång till: Kontrasten påverkas över huvud taget inte av ljusstyrkan.

Ett skuggdjup i ett ansikte på mer än 2 hela bländarsteg skulle jag anse som kontrastrikt. Vill du ha lägre kontrast - prova då först med reflexskärm. För högre kontrast kan du prova att rikta ljuset i studion (ex bikakeraster) så att det inte rullar runt och slaskar på golv, väggar och modell. Är du intresserad av speciella effekter kan du reglera kontrasten med flera ljuskällor på modellen, men det kräver stor träning.

Motsatsparet hårt/mjukt har att göra med utseendet på övergången från ljus till skugga. Ju större ljuskällan är desto mjukare blir övergången till skugga. Extremvarianterna är kamerans inbyggda blix som alltid ger ett tydligt "blixutseende" med hårda skuggor i ansikte och bakgrund. Soft box-ljus eller ljusstält ger stora ljuskällor med mjuka skuggor och i vissa fall närmast skugglösa bilder. OBS! Storleken på ljuskällan är naturligtvis relativ till motivavståndet. Om du flyttar en stor ljuskälla bort från motivet så blir den relativt mindre och ger alltså därför ett hårdare ljus.

Och än en gång: Blanda inte ihop någon av de här motsatsparens egenskaper med ljusets styrka. Att ljuset exempelvis är svagt ger det inte några andra speciella egenskaper än att det är svagt. Det behöver ju inte ens ge en mörk bild beroende på dina kamerainställningar! Men ljusstyrkan är inte ointressant. Har du fler ljuskällor ska de naturligtvis balanseras mot varandra. Och om du vill skapa ett fotografi med kort eller långt skärpedjup styr du det med ljusets styrka och kamerans bländarinställning.

Ljuset avtar proportionellt med kvadraten på avståndet

Superviktigt för alla fotografer att känna till och märkbart när du ska fotografera modell i helfigur. Eftersom takhöjden i en studio är begränsad och man gärna vill ha ett ljus som faller ovanifrån blir det ofta svårt att ljussätta jämt utan ljusavfall från huvud till tå. Var noga med ljusmätningen. Att backa med ljuskällan är ofta lösningen, så att skillnaden i avstånd mellan huvud/tå och lampa blir mindre. Om du belyser modell och bakgrund med en och samma ljuskälla är den här lagen också viktig.

Infallsvinkeln är lika med utfallsvinkeln

Se till att du förstår hur ljuset faller på motivet. Fotograferar du stilleben eller blanka saker blir det här pratet om infallsvinklar uppenbart, men även på ett ansikte och en kropp får du tydliga reflexytor. Öva genom att göra små förflyttningar av lampan och se hur ljussättningen förändras. Öva också på tydligt blanka föremål som blankt läder, bestick, frukt mm. Får du fula utfrätta partier på fonden, trots att du varit noga med ljusmätningen? Kolla reflektionsvinklarna! När du ska

jobba med reflexskärmar måste du naturligtvis också förstå hur ljuset studsar, från ljuskällan, reflexskärmen och motivet.

“X marks the spot”

I en studio är det ofta trångt och den ljussättning man gör gäller bara på en mycket specifik plats i rummet. (Det är kvadrater på avståndet, reflexvinklar och andra parametrar som styr). Märk ut med tejp eller nå't var modellen ska stå. Även där kommer ljussättningen att se otroligt olika ut beroende på hur modellen rör och vrider på sig. Jag föredrar ofta att ha kameran på stativ så minskar felfaktorerna ytterligare.

Var noga med skuggorna

Det sägs att en duktig fotograf känns igen på skuggarbetet - och det är lätt att man glömmet vad skuggorna gör med balansen i bilden, med ansiktets form, med bakgrunden osv. Skuggorna är din vän. Försök inte döda skuggorna med en extra ljuskälla, fundera hellre på att ändra huvudljuset till dess skugga är snygg.

Ett bra ljus är ett ljus vi känner igen

Det är därför ljussättningen i studion traditionellt har härmat ljuset från ett takfönster. Det är också därför som det kan vara klokt att börja med en ljuskälla och få kontroll på dess kvalitéer, hur skuggorna ser ut osv, innan man börjar addera fler ljuskällor (se ovan). Titta på fotografier du tycker om och försök att lista ut hur bilderna är ljussatta. Ett vettigt standardljus att lära sig är 45/45: 45 grader upp och 45 graders vinkel från motiv och kamera. kanske inte det roligaste ljuset men ofta snyggt och du klarar dig ofta med bara en ljuskälla.

Det finns inget dåligt ljus, bara dåligt genomförda idéer

Edward Weston skrev att ”god fotografisk form är att uttrycka sig på starkast möjliga sätt”. Det finns en massa fototrender där man använt en okonventionell ljussättning och teknik för att det ger det tydligaste uttrycket. Återigen - titta och härma! Vill du ha skräckljus – gör skräckljus. Är Supersmörigt Creme de la Creme rätt, så kör på det! Ljuset skapar stämningar och grundatmosfär. Vad som känns fräscht etter mossigt är väldigt trendbundet men också kulturellt bundet. Kolla in reklam från andra länder så förstår du vad jag menar.

Tag kontroll över tekniken

Jag använder en lös ljusmätare i studion, därför att jag tjänar tid på det och får större möjlighet till precision. Kom ihåg att stänga av all form av automatik när du jobba i studion. Du måste styra tid och bländare med manuellt läge, med manuellt inställt ISO på lägsta möjliga känslighet. Tag reda på kamerans blixtsynktid och använd den alltid, utom de enstaka gånger du ska blanda kontinuerligt ljus med blixtljus. Försök att göra alla ljus- och kamerainställningar innan fotograferingen. Öva på en kompis/assistent/skyltdocka så att du, när det är skarpt läge, kan lägga all energi på modellen.

Öva-öva-öva

På samma sätt som när du övar dig att spela ett musikinstrument kommer du att få en ökad känslighet för ljussättning ju mer du håller på.